

MEDIATHEEK

Kom kennis maken

hr.nl/Mediatheek

Stappenplan literatuuronderzoek

In 5 stappen naar een goede theoretische onderbouwing van je onderzoek

1. Oriënteren
2. Bronnen kiezen
3. Zoekmethodes
4. Beoordelen
5. Verwerken en verwijzen

1. Oriënteren; Waar ben je naar op zoek?

Een goed begin is het halve werk. Ook als je op zoek bent naar literatuur voor je studieopdracht, onderzoek of scriptie. Zijn de hoofdlijnen en kaders van je opdracht helder, verken dan de mogelijkheden van je onderwerp. Je vindt wat je zoekt door je allereerst te oriënteren op het onderwerp. Als startpunt voor de oriëntatie kan het maken van een mindmap je een eind op weg helpen. Deze kun je snel en makkelijk invullen op [MindMeister](#). Ook kan je tot nieuwe inzichten komen door simpelweg met medestudenten of docenten over je onderwerp te praten.

Voorbeeld oriënteren

Stel, je maakt een opdracht over obesitas onder jongeren. Woorden als "afvallen", "overgewicht", "sporten", "het Voedingscentrum", "het Ministerie van volksgezondheid" kunnen je te binnen schieten. Door dit op te schrijven plaats je je onderwerp in perspectief en heb je een beeld van de onderwerpen waarmee je te maken zou kunnen krijgen.

Je onderwerp vaststellen en afbakenen

Zoek allereerst in de breedte naar informatie over je onderwerp. Welke trends zijn van toepassing, wat zeggen experts over je onderwerp en wat wordt erover beschreven in de literatuur? Tijdens deze oriënterende zoekfase krijg je een steeds duidelijker beeld van je onderwerp. Dit helpt je om je onderwerp af te bakenen en uiteindelijk specifieke zoekvragen te formuleren. Tijdens de oriëntatiefase merk je vast dat je talloze zoekresultaten krijgt op het internet. Maak je onderwerp daarom beheersbaar door je onderwerp af te bakenen. Specificeer bijvoorbeeld op demografie, geografie of tijdsperiode.

Onderzoeksvraag formuleren

Heb je je een goed beeld gevormd van het onderwerp? Dan formuleer je een globale onderzoeksvraag. Je onderzoeksvraag vormt je uitgangspunt. Deze vraag omschrijft exact wat je wilt weten en geeft richting aan je zoekproces. Het is dan ook belangrijk om deze vraag goed te formuleren.

- Je onderzoeksvraag moet **duidelijk** zijn, met heldere begrippen.
- Je onderzoeksvraag moet **specifiek** zijn om gericht te kunnen zoeken.
- Je onderzoeksvraag moet **relevant** zijn om bij te dragen aan het schrijven van je artikel, je doelstelling.
- Je onderzoeksvraag moet **open** zijn geformuleerd, dus geen vraag waarop alleen "ja" of "nee" het antwoord kan zijn.
- Je onderzoeksvraag moet **realistisch** zijn, je kunt het antwoord binnen een acceptabele tijd en met toereikende middelen vinden.

Relevante zoektermen vinden

Vertaal je onderzoeksvraag naar bruikbare zoektermen waarmee je gaat zoeken naar informatie. Vind je het lastig om geschikte zoektermen te bedenken? Je vindt goede zoektermen door relevante artikelen te scannen op algemene begrippen. Tijdens de oriëntatiefase stuit je daarnaast vaak op vakterminologie en Engelse termen. Ook dit kan je helpen om goede zoektermen te vinden. Noteer deze termen alvast. Ook kun je bijvoorbeeld een [synoniemenwebsite](#) raadplegen.

Voorbeeld Zoektermen bedenken

Hieronder zie je een schematische aanpak voor het verzamelen van zoektermen bij het volgende vraagstuk;

'Naar welke opkomende landen zou multinational X kunnen uitbreiden en hoe kan het bedrijf daar klanten aan zich binden?'

Onderwerpen	Zoektermen Nederlands	Zoektermen Engels
<i>multinational X</i>	<i>multinational (-s) wereldconcern (-s) transnationaal bedrijf (-ven) multinationaal bedrijf (-ven)</i>	<i>multinational (-s) multinational company (-ies) transnational (-s) transnational company (-ies)</i>
<i>hoe kan het...</i>	<i>methode (-s/-n) best practice (-s)</i>	<i>method (-s) best practice(s)</i>
<i>opkomende landen</i>	<i>opkomend land (-en) opkomende economie (-ën) opkomende markt (-en)</i>	<i>emerging country (-ies) emerging economy (-ies) emerging market (-s)</i>
<i>klanten betrekken</i>	<i>klanten betrekken klanten binden klantenbinding</i>	<i>engage customer (s) engaging customer (s) involve customer (s) involving customer (s) customer involvement customer engagement</i>

2. Bronnen kiezen; Waar moet je zoeken?

Op internet en in de bronnen van de mediatheek vind je heel veel informatie. Hoe vind je een bron die voor jou relevant en bruikbaar is? Wáár je zoekt bepaalt voor een groot deel wat je vindt. Onderzoeksgegevens over jongeren met obesitas vind je op een andere plek dan data over de afzetmarkt voor voedingssupplementen in Japan. Om je (onderzoeks)vraag te kunnen beantwoorden ga je dus gericht op zoek naar informatie in verschillende soorten bronnen.

Algemeen of oriëntatie

Tijdens de oriënterende zoekfase krijg je een steeds duidelijker beeld van je onderwerp. Hieronder staat een aantal bronnen die je hiervoor kunt gebruiken.

- **Het web** Natuurlijk ken je [Google](#). Er zijn echter meer zoekmachines waar je gebruik van kunt maken; [Bing](#), [Ecosia](#) en [DuckDuckGo](#) om er maar een paar te noemen.
- **Encyclopedieën en Wiki's** Gebruik (online) encyclopedieën en wiki's om een overzicht te krijgen van je onderwerp. Ook de bronnenlijst van een gevonden artikel kan je verder op weg helpen. [Wikipedia](#) biedt vaak betrouwbare informatie, maar iedereen kan artikelen plaatsen of wijzigen. Controleer dus altijd je gevonden informatie en gebruik deze bron voornamelijk voor oriëntatie.
- **Vakspecialist / docent** Laat je adviseren door mensen uit jouw vakgebied, bijvoorbeeld je docent. Vraag naar namen van toonaangevende literatuur of vooraanstaande professionals en zoek vervolgens zelf verder.
- **Vakliteratuur** Dit zijn toonaangevende publicaties voor een vakgebied, zoals handboeken en vakbladen. Je kunt deze opzoeken via:
 - [De mediatheekcatalogus](#). Hier vind je wat beschikbaar is bij de mediatheek.
 - [WorldCat](#). Voor als je ook wil nagaan wat er bij andere bibliotheken wereldwijd beschikbaar is. Je kunt deze publicaties vaak aanvragen via interbibliothecair leenverkeer (niet gratis).
- **Tijdschriften en kranten** Deze geven je inzicht in actuele onderwerpen en trends. [LexisNexis Academic](#) gebruik je voor het doorzoeken van de Nederlandse dagbladen. [PressReader](#) geeft je toegang tot kranten en tijdschriften uit verschillende landen. [MDinfo](#) biedt je toegang tot samenvattingen van nieuws- en vakbladen in Nederland. [Bezoek de mediatheek](#) en blader in de tijdschriften en kranten die we in de collectie hebben.

Wetenschappelijke informatie

We spreken over wetenschappelijke informatie wanneer de [wetenschappelijke methode](#) is toegepast. Wetenschappelijke informatie wordt gepubliceerd in de vorm van artikelen in tijdschriften (journals), hoofdstukken in boeken, conferentieverlagen en proefschriften. Je kunt deze publicaties vervolgens opzoeken in databanken, repositories en geïntegreerde systemen.

Geïntegreerde systemen

Met een geïntegreerd systeem kun je meerdere bronnen en platformen tegelijkertijd doorzoeken. Voorbeelden hiervan zijn:

- [Google Scholar](#) Doorzoekt zowel vrij beschikbare informatie als betaalde content. Biedt extra zoekopties als 'Geciteerd door' en 'Verwante artikelen' waarmee je makkelijk verder kunt zoeken naar gerelateerde informatie.

- [WorldCat Discovery](#) Hiermee doorzoek je de boeken, e-books en (een deel van) de databanken van de Mediatheek en open access materiaal. WorldCat is de grootste catalogus ter wereld waarin collecties van duizenden bibliotheken doorzoekbaar zijn.

Databanken

Waarom zou je in een databank zoeken wanneer je WorldCat en Google Scholar hebt? Omdat je dan meer en betere zoekmogelijkheden hebt, waardoor de relevantie van je zoekresultaat omhoog gaat! Een databank is een digitale verzameling gegevens. Deze gegevens zijn gecontroleerd en worden op een gestructureerde manier weergegeven. De hogeschool Mediatheek sluit (betaalde) licenties af met uitgeverij voor toegang. Via hr.nl/mediatheek kun je ze thuis en op de hogeschool campus benaderen. Enkele voorbeelden van multidisciplinaire databanken met wetenschappelijke artikelen zijn:

- [Academic search complete](#)
- [JSTOR](#)
- [ScienceDirect](#)
- [Business Premium Collection](#)

Naast multidisciplinaire databanken zijn er ook databanken met wetenschappelijke informatie specifiek voor een vakgebied. In databanken vind je zowel feitelijke, actuele als achtergrondinformatie. Kijk bij "[Informatiebronnen per Opleiding](#)" op hr.nl/mediatheek voor een overzicht van relevante databanken voor jouw opleiding.

Digital repositories

Via "digitale opslagplaatsen" stellen veel (onderwijs)instellingen open access wetenschappelijke informatie beschikbaar:

- [HBO Kennisbank](#) Geeft toegang tot afstudeerproducten (scripties) van studenten van hogescholen. Je vind je er ook de publicaties van lectoren.
- [Hogeschool Rotterdam projecten en publicaties](#) Projecten en publicaties van docenten en lectoren.
- [NARCIS](#) Nederlandse databank voor lopend en afgerond wetenschappelijk onderzoek van alle Nederlandse universiteiten, KNAW en NWO.

Ga voor meer wetenschappelijke bronnen naar [Informatiebronnen Online](#) op hr.nl/mediatheek. Filter het type informatie op *Wetenschappelijke artikelen*.

Nieuws, trends en opinie

Kranten en tijdschriften

Je hebt toegang tot een grote hoeveelheid nationale en internationale kranten en tijdschriften via de Mediatheek.

- [LexisNexis Academic](#) gebruik je voor het doorzoeken van de Nederlandse dagbladen.
- [PressReader](#) geeft je toegang tot kranten en tijdschriften uit verschillende landen.
- [MDinfo](#) biedt je toegang tot samenvattingen van nieuws- en vakbladen in Nederland.
- [Bezoek de mediatheek](#) en blader in de tijdschriften en kranten die we in de collectie hebben.

Trend- en marktrapporten

- [Stylus](#) geeft je toegang tot de belangrijkste wereldwijde trends. Hier vind je trendrapporten die inzicht geven in nieuwe trends en innovaties op het gebied van o.a. lifestyle, consumententrends en productontwikkeling.
- [Company.info](#) biedt je trend- en marktrapporten die gericht zijn op Nederland. Klik hiervoor in de databank op "Meer" en selecteer marktrapporten.
- [EMIS Professional](#) is een databank gericht op bedrijven en opkomende markten, in deze databank vind je dan ook bedrijfsinformatie en marktrapporten.
- [Marketline](#) is een databank die rapporten en statistieken biedt over bedrijven, landen en markten.
- [CBS](#) verzamelt alle cijfers over Nederland. Op de website van het CBS kun je rapporten vinden en in de databank Statline vind je de cijfers waarmee je zelf grafieken en tabellen kunt maken.

Boeken en E-books

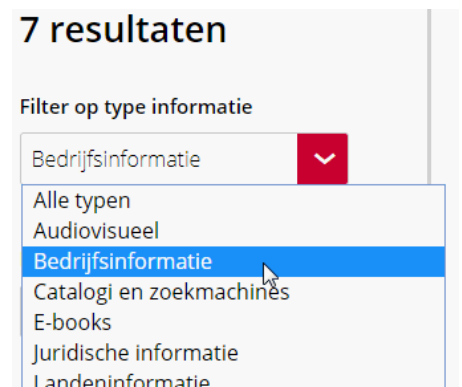
- **Boeken** Wat er bij de mediatheek in de boekenkasten staat, kun je nagaan met behulp van de [mediatheekcatalogus](#). Via de catalogus heb je ook de mogelijkheid om boeken te [reserveren en verlengen](#).
- **E-books** Veel boeken zijn ook beschikbaar als e-book: ook de verplichte boeken op je literatuurlijst. De beschikbaarheid en toegankelijkheid hangt echter af van de uitgever. E-books zoek je eenvoudig via [WorldCat](#). Tip: zoek op titel en filter op de indeling "ebook".

Andere onderwerpen en/of soorten informatie

Op zoek naar statistieken, jurisprudentie, of bedrijfsinformatie? Je kunt hier op de volgende manier snel een overzicht van krijgen:

1. Ga naar [Informatiebronnen Online](#) op hr.nl/mediatheek.
2. Gebruik de filters om het overzicht te beperken tot een bepaald thema of type informatie.

Daarnaast heb je voor je opleiding, onder [Informatiebronnen per opleiding](#) op hr.nl/mediatheek, een overzicht van databanken, websites, enz. die voor jou relevant zijn.

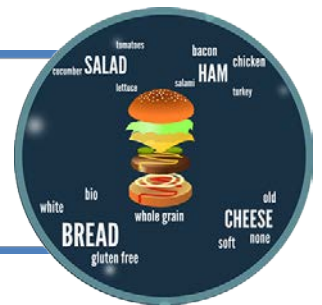
3. Zoekmethodes: Hoe zoek je?

Slimmer zoeken in databanken

Het is slim om gebruik te maken van de zogenaamde Booleaanse operatoren **AND**, **OR** en **NOT**. Hiermee kun je zoektermen combineren, op meerdere termen tegelijk zoeken of juist termen uitsluiten.

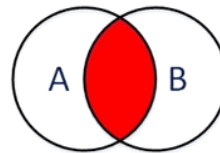
Voorbeeld

Als je op de Booleaanse manier een broodje wilt bestellen, kun je dat zo doen:
pistolet OR broodje AND kaas AND sla AND ham NOT komkommer
Je krijgt een pistolet of broodje met kaas, sla en ham, zonder komkommer.

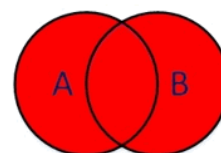

Hoe werkt booleaans zoeken?

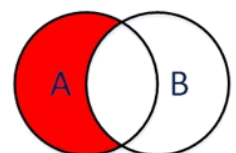
- **AND**. De AND-operator laat je zoektermen met elkaar combineren. Als je AND tussen twee zoektermen gebruikt, krijg je alléén zoekresultaten waarin beide woorden. Bijvoorbeeld; jongeren AND obesitas
- **OR**. De OR-operator zorgt ervoor dat je resultaten óf het ene woord bevatten óf het andere woord. Handig voor synoniemen! Bijvoorbeeld; obesitas OR overgewicht
- **NOT**. De NOT-operator zorgt ervoor dat je resultaten weg kunt laten. Bijvoorbeeld; jongeren NOT volwassenen

jongeren
AND
obesitas

obesitas
OR
overgewicht

jongeren
NOT
volwassenen

Booleaans Googlen?

Let op: In Google en Google Scholar werkt alleen de OR-operator. De AND-operator staat automatisch aan, de NOT-operator werkt door het plaatsen van een min-teken (bijv. inception -movie)

Phrase search

Sommige concepten of begrippen bestaan uit twee woorden, denk bijvoorbeeld aan "operationeel leidinggeven" of "traumatisch knieletsel". Het is daarom belangrijk dat een zoekmachine als Google of een databank exact op jouw woordencombinatie kan zoeken. Dit kan je doen door het plaatsen van "**dubbele aanhalingstekens**".

Trunkeren

Soms heeft een woord meerdere woordvarianten of wil je juist zoeken op enkel- en meervoud. Dit kun je doen door het plaatsen van een 'joker'. Voorbeeld: Met de zoekopdracht *universit** vind je resultaten met onder andere de volgende zoektermen: *Universiteit, universitair, universitaire*

Maskeren

Heeft een woord verschillende spellingsvarianten? Gebruik dan het vraagteken om te trunceren. Voorbeeld: Met de zoekopdracht *globali?ation* vind je resultaten voor: *globalization* en *globalisation*.

Zoekresultaten filteren

De meeste databanken en zoekmachines bieden de mogelijkheid om je zoekresultaat te begrenzen of limiteren. Dit doe je door bijvoorbeeld de publicatiedatum aan te geven (soms wil je géén resultaten van vóór 2016), een taal in te stellen, of een materiaalsoort in te geven (bijvoorbeeld alleen zoeken naar peer-reviewde informatie). In veel [databanken](#) en [zoekmachines](#) zit de optie *geavanceerd zoeken*. Hiermee kun je je zoekactie gestructureerd opzetten en booleaanse operatoren combineren met jokers, publicatiedatum en auteur. Handig als je precies weet wat je wilt hebben!

4. Beoordelen; Wat heb je gevonden?

Wat heb ik gevonden en wat kan ik gebruiken? Nadat je informatie hebt gezocht en hebt gevonden, is het belangrijk om kritisch te kijken of de informatie **relevant, betrouwbaar, actueel** en **volledig** is.

Relevant

Informatie is relevant als je hiermee je onderzoeksvraag kunt beantwoorden.

Stel jezelf de volgende vragen:

- Beantwoordt de informatie je onderzoeksvraag?
- Geeft de informatie een algemeen beeld? Of gaat het in op uitzonderingen of specifieke gebieden?
- Sluit de kwaliteit en het niveau van de informatie aan bij jouw behoefte?

Betrouwbaar

Informatie is betrouwbaar als je erop kunt vertrouwen dat de informatie klopt.

Hierbij zijn geloofwaardigheid en objectiviteit belangrijk.

Stel jezelf de volgende vragen om te beoordelen of informatie betrouwbaar is:

- Wie of wat is de auteur? Zijn zij deskundigen?
- Wie is de uitgeverij?
- Wat zijn de motieven van de auteur, organisatie of uitgeverij voor publicatie?

Actueel

Informatie is actueel als deze overeenkomt met de huidige situatie. Bepaalde gegevens veranderen niet en andere erg snel, denk bijvoorbeeld aan de voedselprijzen op de wereldmarkt. Of de informatie actueel is, hangt af van je onderzoeksvraag en het informatiedoel.

Stel jezelf de volgende vragen:

- Wanneer is het gepubliceerd?
- Is de informatie nog geldig? Is de inhoud verouderd?
- Is de informatie nog juist? Komt het overeen met andere bronnen?

Volledig

Informatie is volledig als je alle mogelijke invalshoeken in overweging hebt genomen. Helemaal volledig kan vaak niet, maar je kan wel nagaan of je geen relevante informatie over het hoofd hebt gezien. Stel jezelf de volgende vragen om te beoordelen of de informatie volledig is.

- Zijn alle invalshoeken benaderd?
- Is er een overzicht van gebruikte bronnen (literatuurlijst)?
- Ontbreken relevante bronnen of informatie?

Voor het bepalen of een **internetpagina** relevant, betrouwbaar, actueel en volledig is, is het handig om nog een paar extra stappen te zetten.

- Wie heeft de informatie gepubliceerd? Wie is de eigenaar van de website?
- Wordt de website gesponsord? Zijn er advertenties? Is adverteren het doel van deze website?
- Werken de links? Is de lay-out van de pagina up-to-date?
- Is het waar wat op de website staat?

5. Verwerken en verwijzen

Wanneer je onderzoek doet voor een eigen publicatie, bijvoorbeeld een artikel, boek of afstudeerscriptie, maak je gebruik van bestaande literatuur en informatiebronnen. Het gebruik van teksten en ideeën van anderen in een eigen publicatie is toegestaan, mits je de originele (informatie)bron vermeldt.

Wat is plagiaat?

Plagiaat is het overnemen van teksten, audio/visueel materiaal, gedachten of redeneringen van anderen en deze laten doorgaan voor eigen werk.

Voorkom plagiaat door de bron te vermelden wanneer je:

- Een citaat van iemand overneemt.
- Ideeën, meningen of theorieën van iemand gebruikt (parafraseren).
- Informatie gebruikt, zoals statistieken of grafieken, die data bevatten die door iemand anders is verzameld.
- Informatie gebruikt zoals tekeningen, foto's of geluidsfragmenten.

Bronvermelding

Bronvermelding is verplicht. Dit betekent dat er een verwijzing in de tekst gezet moet worden waaruit blijkt wat de oorspronkelijke bron is. Dit is voor de vindbaarheid (het is duidelijk waar de informatie vandaan komt) en de controleerbaarheid (dat je gevonden informatie goed begrepen en verwoord hebt). Doe je niet aan bronvermelding, dan pleeg je plagiaat.

Citeren of Parafaseren?

Citeren is het letterlijk overnemen van een passage van iemand anders publicatie.

Het kan hierbij gaan om de overname van een stuk van een tekst, maar ook om een grafiek of afbeelding! Parafaseren is het overnemen van andermans werk in je eigen woorden. De regels voor parafaseren en citeren zijn hetzelfde als het gaat om verwijzen. Er moet in de tekst worden verwezen naar de auteur en jaar van uitgave en de complete verwijzing is te vinden in de literatuurlijst.

Citeerstijlen

Er zijn meerdere manieren waarop je kunt verwijzen. Bij de Hogeschool Rotterdam wordt er vaak gewerkt met de **APA**-methode, maar ook **MLA**, **Harvard**, **IEEE** en **Chicago** zijn stijlen die regelmatig worden gebruikt. Op de website van de mediatheek vind je [handleidingen](#) voor de diverse citatiestijlen. Hier vind je ook informatie over bibliografische software, [EndNote](#), voor het opbouwen, beheren en gebruiken van een bronnenlijst.

